

ספרי זיהרון

מרגליות יקרות ואבני חושן,
פנינים נפלאים וסיפורי צדיקים
דברי הגות ורעיון
מאוצרות תורת החסידות
עשובצות זהב ועסודרות
משועוריו ושיחותיו של
רבי מנחם מענדל פערנץ שליט"א
פרשת ויקרא

שבת קודש

אבסוף ניגים שבת
בקדושת השבת וסגולתה

בבוקרו של יום ששי יצא לנסיעה מחוץ לעיר כאשר בכונתו לשוב לביתו שעה ארוכה לפני כניסת השבת. אלא שתכניתו לחוד ומציאות לחוד. עיכובים שונים ומשונים צצו בדרכו, והנסיעה התארכה זמן רב מהמצופה.

כך מצא את עצמו זמן קצר לפני כניסת השבת על אם הדרך, כאשר לפניו עוד כברת ארץ עד עיר מגוריו. הוא האיצ בסוסים בכל כוחו, תוך שהוא מביט כל העת בחשש אל השמים המאדימים.

טרוף-נשימה הגיע לעירו, אלא שאז התברר לו לחרדתו כי אחר את המועד, השבת כבר נכנסה לפני כמה דקות והוא חילל את קדושתה. רחמנא-ליצלן.

האיש סיים לספר את סיפורו כשקולו נחנק מדמעות. לא היה גבול לשברון לבו, והוא לא יכול היה לשאת את המחשבה כי כמו ידיו חילל את קדושת השבת. "אנא, יסדר לי הרבי דרך תשובה שימחל לי עוון חילול השבת!" התחנן.

פניו של הצדיק הרצינו. חילול שבת בעבירה חמורה היא, ויש צורך בעמל רב כדי למחוק את רושם העוון מנשמתו של היהודי.

לאחר כמה דקות של מחשבה סידר המגיד ליהודי דרך תשובה שכללה תעניות משבת לשבת, גלגולי שלג ושאר תעניות וסגופים המפרכים את הגוף ומחלישים את כוחותיו.

לא נותרה ליהודי כל ברירה מלבד לנהוג כפי שהורה לו המגיד הקדוש. סיגופים וצומות ממושכים נעשו לחלק מסדר יומו. הוא היה מוכן לסבול את כל הסבל שבעולם ובלבד שיתכפר לו עוון חילול השבת.

חלפו כמה ימים והוא חש כי כוחותיו עוזבים אותו ואין הוא מסוגל לשאת את הסגופים הקשים והצומות הממושכים. עוד רגע קט והוא מתמוטט מרוב חולשה. בכל מאודו חפץ לנהוג כפי שהורה לו הרבי, אלא שגופו הדל לא שיתף פעולה עם המעמסה הכבדה שנפלה עליו.

בעודו מתייסר ביסורי נפש גוף, נודע לאותו יהודי כי אור שבעת הימים, הבעל שם טוב הקדוש ז"ע, שוהה בעיר הסמוכה. שמעו של הבעל שם טוב הגיע לאזני אותו יהודי, והוא החליט לנסות את מזלו אצל בעל השם המופלא. אולי יקל עליו בדרך תשובתו.

וממחשבה למעשה. עד מהרה הגיע האיש לפני הבעל שם טוב וסיפר לו על העוון שעלה בידו ועל דרך התשובה המגיעת שסידר לו רבי יחיאל מיכל.

על התורה

שלהבות קודש והגינות חכמה
מפרשת השבוע

מתלכלכים לבושי נפשו ומזדמהים וכלשון הפסוק (זכריה ג ד) 'הסירו הבגדים הצואים מעליך, ופירש רש"י 'דימה העוון לבגדים צואים'. וכן מצינו מרגלא בפומיהו של צדיקים כי עוברי עברה ריחם הרוחני נודף. ולאידך גיסא משתמש הפסוק בדימוי של בגדים נקיים בייחס להישמרות מעוונות, כמאמר 'בכל עת יהיו בגדיך לבנים' (קללת ט ח).

אמנם ה' יתברך ברחמיו הרבים חס על העשירים וציווהם להקריב מיני קרבנות אשר ריחם ערב, על אף שנפשם אשר תמורתה בא הקרבן, לבושה בבגדים צואים ומעלה ריח רוחני רע. ויתכן שהטעם לכך הוא שלולא זאת לא היה העשיר מקריב את קרבנו מחמת הבושה שהייתה מכסה את פניו כאשר הריח הרע היה מתפשט בחלל העזרה, ומזכיר לכולם את מצבה הנעגום של נפשו הרוחנית.

לעומת זאת העני שידע בו השם יתברך שמחמת נפשו השפלה, לא יחוש כלל לריח הרע שיתפשט בעזרה, אלא תהא כל מחשבתו בזכות העצומה שנפלה בחלקו להקריב קרבן לפני ה' שעל ידי כך מתכפר לו מחטאו. ציווה אותו הבורא שיביא גם דבר המריח רע, כנגד הבגדים הצואים הנעשו מחלאת עוונותיו. ועל ידי שהעני מתעלם מענייניו הפרטיים ושם את כל מגמתו אל הקרבן עצמו, מתהדר המזבח, שכן בזכות קרבן העני מתעלים קרבנות העשירים ובעלי הגאווה, שהיה קורבנם אמור לנודף ריח רע הרבה יותר מקרבן העני לפי עוצם חטאתם.

מעתה, אחר שאנו יודעים כי מצות הצדקה מכפרת על כל עוונותינו והיא עומדת במקום הקרבן, וכלשון הכתוב (ויאל ד כד) 'חטאוך בצדקה פרוק'. מובן מאליו כי ראוי שניתנה לעני הנראה ומריח באופן הנורא ביותר, שהולא כך בדיוק מראהו הרוחני של החוטא המזוהם ומלוכלך בקליפות ויצורים דוחים אשר גולדו מעוונותיו, ועם כל זאת הבורא יתברך מקבל תשובתו ומחזיר אליו אהבתו הישנה, על כן התיקון הוא לעזור לעני דייקא באופן זה, 'יבוא הריח הרע הנודף מהעני הנדאס ויכפר על הריח הרוחני הרע הנודף מהנפש החוטאת.

בעל הניסיון

הכלל העולה מהדברים האמורים, כי כאשר מקרבים איש עני ואביון מבלי להתייחס לכראהו החיצוני, צועדים בכך בדרכו של הקדוש ברוך הוא שאף הוא משרה את שכינתו על העניים והנדכאים כנאמר 'אני את דכא'. וכבר דרשו רבותינו עליהם השלום מהפסוק 'והלכת בדרכיו', מה הוא רחום אף אתה רחום, מה הוא חנון אף אתה חנון'. ואף אנו

את דכא ושפל רוח

ישוע אתו בכנפיו לא יבדיל והקטיר אתו הכהן המזבח על העצים אשר על האש עולה הוא אשה ריח ניחח לה' (ויקרא א ז). בכנפיו - נוצה ממש. והלא אין לך הדיט שמריח ריח רע של כנפים נשרפים ואין נפשו קצה עליו, ולמה אמר הכתוב 'הקטירי? כדי שיהא המזבח שבע ומהודר בקרבנו של עני' (רש"י).

דברי חז"ל אותם מביא רש"י דורשים הסבר, שכן לכאורה דבר תימה יש כאן, וכי משום שחפצים אנו להקריב מקרבן העני כמה שיותר, מקטירים אנו את הכנפיים אף שנפשו של אדם קצה מהריח הרע של שריפתם? וכי הלזאת יקרא 'שיהיה המזבח שבע ומהודר בקרבנו של עני'?

קילורין לעינים דבריו הנפלאים של גאון המוסר המשגיח הנודע הגה"צ רבי ירוחם ליבוביץ זצ"ל בספרו 'דעת תורה' מדבריו יש ללמוד ביאור לדברים:

דרכו של אדם להימצא בקרבנם של אנשים נקיים ומסודרים הלובישים כראות, ולהתרחק מד' אמותיהם של עניים הלובישים בגדים ישנים ומוכתמים המפיצים סביבם ריח לא נעים.

ברם עלינו לדעת כי לא כן דרך השם יתברך, אדרבה! השראת השכינה קיימת ביתר שאת וביתר עוז בקרב העניים והנדכאים, אלו שדרך הבריות להתרחק מקרבנם ככדי שלא לראותם מול עיניהם, שכן נפשם הדווה וליבם השבור יקרים עד מאוד בעיני הבורא כמאמר הכתוב 'אני את דכא ושפל רוח'. עלינו לזכור מזאת בכל עת בה אנו נתקלים ביהודי שגורלו לא שפר עליו ומראהו מעורר בקרבינו גרשות דחיה. דייקא אצל יהודי כזה יותר מבכל מקום אחר, שורה השכינה.

ככל שענין זה ברור ומהיר לאדם, כך יקל עליו לקרב יהודים כאלו ולהתעלם כליל מחזותם ולהביאם אל תוך ביתו, תוך התעלמות מוחלטת מחיצוניותם ומהריח הלא נעים השורה סביבם, שכן בעיני רוחו הוא רואה ומרגיש את השראת השכינה אשר בקרבם. הוא לא יחוש בכל צורך להעיר לעני ולו במשהו על בגדיו המזוהמים, אדרבה! הריח העולה מהם יהיה חשוב בעיניו כריח של תימרת עשן העולה מן הקטורת. הן שכינת קל בראשו, אם יכבדנו את ה' הוא מכבד, ואם חלילה יאסנו - את מי הוא ממאס, את מי אשר המזבח שבע ומהודר מקרבנו.

יש להוסיף ולהרחיב בביאור מעלת העני וחשיבותו בעיני האלוקים. שהנה על כל יהודי למסור את נפשו לפני ה', ובייחוד אם חטא לאלוקיו הרי הוא מחויב להביא קרבן תחת נפשו, כידיוע שהוא אחד מעיקרי הטעמים להבאת הקרבנות. והנה כאשר חוטא האדם,

"רבי, אני חש כי עוד זמן מועט כחיתי עוזבים אותי, שמה יש בידו להקל מעלי במעט את דרך התשובה?" פניו של הבעל שם טוב התכסו בדוק של השתתפות בצער היהודי שבור הלב שלפניו. מכל מה שיצא מפיו ניתן היה לראות עד כמה הוא מצר על התקלה שיצאה מתחת ידו. הוא הרים את עיניו הטהורות שופעות אהבת ישראל ובחן את העומד לפניו, כמו סוקר את פנימיותו ואת לבבו השבור. אחר פסק את פסוקו בנחרצות:

"עליך לקנות חבילת נרות ולהדליקם בבית הכנסת לכבוד שבת קדש, אם תעשה כן, יסור עיוונך ותכופר חטאתך!"

תשובתו הבתלתי צפויה של הבעל שם טוב הדהימה את היהודי. הוא צפה שהבעל שם טוב יקל מעט מתענייתיו ויפטור אותו מכמה סיגופים, אולם תשובה שכזאת לא העלה בדעתו.

האמנם? על ידי מעשה פשוט שכזה יכופר חטא חילול השבת?!

עודו עומד משתאה, הוא שומע שוב את קולו של הבעל שם טוב דוחק בו ואומר:

"אל תתעכב, מהר לעשות את אשר הוריתי לך ובכך תזכה לחיתוקו!"

הלך האיש לדרכו כשהוא שמח וטוב לב. בערב שבת קנה חבילת נרות גדולים ופנה לעבר בית המדרש להכינם להדלקה לכבוד שבת.

הוא הביח את הנרות על גבי עמוד החזן ואז... כלב שחור התפרץ לפתע אל ההיכל, ומול עיניו הקמות בלע את הנרות והסתלק מהמקום.

היה זה מחמת הקפדתו של המגיד מזלוטשוב, לבו צנח בקרבו.

"זהו אות מבשר רעות", עברה מחשבה מהירה בראשו. "ודאי מן השמים לא חפצים בתשובתי".

במשך כל השבת היה שרוי האיש בדאבון לב ובצער עמוק, ומיד עם צאת השבת נסע שוב אל הבעל שם טוב וסיפר לו את אשר ארע.

אלו שהבעל שם טוב לא התרשם מהמאורע כלל. רק אמר לו:

"אתה עשה את המוטל עליך, לך קנה נרות נוספים והבא אותם לבית הכנסת שבעירך, ואני מבטיחך שהפעם הכלב לא יבוא!"

ותרם נפרד ממנו היהודי ביקש הבעל שם טוב:

"בפעם הבאה שתגיע לפני רבי יחיאל מיכל, אמור לו כי בשבת הקרובה מתעתד אני לשבות בעיר חוואטשוב, ומבקש אני ממנו שיבוא לשבות אצלי".

מחזק ומעודד יצא היהודי מאת הבעל שם טוב. בכל לבו האמין בדברי הצדיק וידע נאמנה כי השבוע יזכה לכפרה על חטא חילול השבת שנשכח בו. ראשית כל סר למעונו של המגיד מזלוטשוב; הן שלחות קדש בידי ויאך ידחה אותה ולו לרגע קט?!

רבי יחיאל מיכל חרד לשמע זכרו של הבעל שם טוב, והחל בהכנות לנסיעה לשבת בבקשתו. כמה שעות נסיעה בודדות הפרידו ביניהם. בבוקר יום שיש יצא רבי יחיאל בעגלה אל העיר שבה שהה הבעל שם טוב.

מרגע זה ואילך החלו לצוץ בזו אחר זו כפטריות אחר הגשם תקלות שונות ומשונות שעיכבו אותו בדרכו. רגע אחד נשברו אופני העגלה, ובמשנהו גווע אחד הנוסעים באורח מסתורי, כך התארכה נסיעה של כמה שעות בודדות לכדי יום שלם.

מידי כמה דקות העיף המגיד מבטים דאגיים אל השמים ההולכים ומתאדמים

במערבם. השמש לא המתניה להם והזמן הלך ואול. החלטה איתנה התגבשה בלבו של רבי יחיאל מיכל. הוא הורה לעגלון לעצור את העגלה, ירד ממנה בנחישות והחל לצעוד רגלית לעבר העיר, תוך שהוא מותיר אחריו את כל חפציו על אם הדרך. הוא לא יסתכן בחילול שבת חילוה.

בשעה מאוחרת של ליל שבת הופיע רבי יחיאל מיכל בשערי העיר. לבו נחמץ בקרבו. במקום השוות בעת כניסת השבת בבית הכנסת ולומר יחד עם הקהל את מזמורי 'קבלת שבת' כמנהגו מימים ימימה, נאלץ לצעוד רגלית משל יום חול היום. בבואו אמר לו הבעל שם טוב:

"מעתה, לאחר שנוכחת לראות בעצמך כמה היית קרוב לבוא לידי חילול שבת, תדע כיצד יש לתת תקון לאיש כאוב שבור לב."

דע לך", הוסיף הבעל שם טוב ואמר לרבי יחיאל מיכל, **"כי בשברון הלב שהיה לאותו יהודי מחילול השבת כבר נמחק ונתקן החטא לגמרי, והוא אינו זקוק יותר לתעניות ולסגופים כלל."**

ועתה, כאשר יביא בשברון לבו את הנרות לבית הכנסת, יהיה זה כמנחת עני הרצויה ביותר לפני השם יתברך".

ידא שבת

אמרו חכמינו ז"ל **במסכת שבת (יב:)** כי אותו יהודי שמצאוהו מקושש עצים במדבר ביום השבת ומחללה, היה צלפחד המוכר לנו מפרשת פנחס, שזכה לבנות בלבד, ואחרי מותו זכו בנותיו לחדש פרשה בתורה בדני נחלות, ובתרגום יונתן **בן עוזיאל** (במדרב טו יב) הובא שהתחנך צלפחד לשם שמים ומסר עצמו למיתה על מנת שידעו ישראל באיזה מיתה דנין המחלל שבת.

וביאר הרב הקדוש **רבי מנחם מנדיל מוויז'ניץ ז"ע** בספרו **'צמח צדיק'** (פר' שלח) את מהות הענין, כי יש העובד את הבורא מאהבה ויש העובדו מיראה, ומסירות נפשו של העובד מיראה על מצוות התורה גדולה הרבה יותר מוזה העובד מאהבה.

ועבודתו של צלפחד היתה מיראה, כי המלה 'צלפחד' מורכבת מאותיות 'צל-פחד', שהיה לו פחד מהשם יתברך ומהדר גאוונו וחש תמיד תחת צל כנפי השכינה, ולכן היה בו כח מסירות נפש בלי גבול ופחד, ומסר נפשו כדי שידעו ישראל לשמור השבת.

ובדומה לזה פרש רבנו **החיד"א** בספרו **'נחל קדומים'** (ד"ה וימצא איש) כי צלפחד רצה להורות לישראל שגם בשלשים ושמונה השנים שהיו במדבר היה מחויבים לשמור את השבת, וכמו שכתבו רבותינו **בעלי התוספות במסכת בבא בתרא** (קט"ו ד"ה אפילו קטנה) שהיו ישראל אומרים שכיון שנגזר עליהם שלא ליכנס לארץ מחמת מעשה מרגלים שוב אינם מחויבים במצוות. ורמז לכך שהמלה 'מקשש' בגימטריא 'שבת' ל"ח, שיש לשמור השבת אף בשלושים ושמונה שנות המדבר.

דבר זה רמז אף בלשון הפסוק שטרח לכתוב מה קושש אותו מחלל שבת, והאריך לומר 'מקשש עצים' ולא הסתפק בכתיבת 'מקשש' בלבד, כי התיבה 'עצים' בתוספת מספר אחד כנגד המנין הכולל עולה בגימטריא 'ירא'. כי כיון שהיה עובד את הבורא מיראה מסר נפשו כדי שילמדו ישראל לשמור את השבת.

ועוד כתב ה'צמח צדיק' בענין המסירות נפש למען קדושת השבת (פר' פסחים), רמז בראשי התבות שבפסוק (דברים יו טו) **'שום תשים עליך'**, העולים בגימטריא כמנין 'שבת חיים', היא מצות שמירת השבת ושמירת מצוות התורה שנקראת 'חיים' ככתוב (משלי

ג יח) **'עץ חיים היא למחזיקים בה'**. כי על כל יהודי לקחת מוסר לנפשו מכל הגוים המוסרים את נפשם לצאת למלחמה עבור רצונו וכבודו של מלך בשר ודם, על אחת כמה וכמה מחויבים אנו למסור נפשנו עבור מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא בשמירת השבת ומצוות התורה.

בכך יובן גם הקשרו של הפסוק הקודם (שם פסוק יד) **'ואמרת אשימה עלי מלך ככל הגוים אשר סביבתי'**, כי עלינו ללמוד מוסר השכל מן הגוים אשר סביבותינו. לאור ההדגשה על מסירות הנפש הזו למען השבת, באר בעל 'צמח צדיק' את מאמרו **חכמינו ז"ל במסכת שבת (קט"ו)** שכל המתפלל בערב שבת ואומר 'ויכולו' נעשה שותף להקדוש ברוך הוא במעשה בראשית. כי העולם הזה נקרא 'ערב שבת', כיון שהוא הכנה לעולם הבא הנקרא 'שבת' (ידע"ו ג), וצריך להתפלל תמיד בערב שבת שיוכל לבא לעולם שכולו שבת.

וזו הכוונה 'כל המתפלל בערב שבת' - שמתפלל בעולם הזה על העולם הבא, ובנוסף 'אומר 'ויכולו' - כלומר, שמתפלל אז כך מתוך מסירות נפש עד כלות הכחות, אז נעשה שותף להקדוש ברוך הוא במעשה בראשית.

מסירות נפש איתנה למען שמירת השבת מצאנו כבר אצל הכהנים החשמונאים מתתיהו כהן גדול ובניו, עת גזרה עליהם מלכות יון לבל ישמרו את השבת, ובמסירות נפשם על קדושת שמו ומצוותיו לא נרתעו מפני המלכות הרשעה ושמרו את השבת במסירות למרות הסכנה שבדבר.

וחידש הרב הקדוש **רבי יהודה אריה לייב מגור ז"ע** בספרו **'שפת אמת'** (הפנחה תרמ"ח), שצערם של החשמונאים היה בעיקר על הקושי שנזדמן להם בשמירת המצוות, הרבה מעבר לשאר קשיי החומר והגוף שבאו להם בכבוד הגלות וגירות המלכות. בכך יכולים אנו להבין מדוע זכו החשמונאים לנס החנוכה, שמצאו פך שמן טהור מנח בחותמו של כהן גדול ועל ידו הדליקו את מנורת המקדש. הרי לכאורה, כלל ברזל הוא שהאנוס שלא היה ביכולתו לקיים מצוה, פטרו הבורא מעונש מי שאינו מקיים את המצוות (ע"ז ג). וכיון שלא היה להם כלל שמן טהור פטורים היו מלהדליק, ומה צורך היה להם בנס?

אלא, כיון שחביבים היו עליהם מצוות התורה לקיים במסירות נפש, אף שלא היה זה נדרש מהם, חביב היה לפני הבורא לעשות להם נס כדי שיוכלו לקיים המצוה. הרי לנו שמסירות נפש למצוה, ובכלל זה מסירות נפש לשמירת השבת מסוגלת לאדם שיעשה הבורא נס על ידו.

כי יקריב מכם

מן הדין לראות את דברי בעל **'השפת אמת'** מגור (ויקרא תרל"א), כי גדול כח השבת לעורר באדם עצמו את הרצון למסור את הנפש על קדושת שמו בכל רגע נתון.

כי אמרו חכמינו ז"ל (ויק"ב יא) שעל ידי אמירת הפסוק (ויקרא יא) **'ושחט אותו על ירך המזבח צפונה לפני ה'** וזכר הקדוש ברוך הוא את עקדת יצחק. וביאר הגאון הקדוש **רבי יצחק מאיר מגור ז"ע** בעל **'חדושי הרי"מ'** כי עיקר מטרת הקרבן הוא הרצון למסור נפש על קדושת שמו יתברך, כענין עקדת יצחק, וזו הכוונה המוסתרת בקרבן.

ורמז יש במלה 'צפונה' - שיש בקרבן כונה צפונה וחבויה המכוונת כנגד נפש האדם, שעליו נשכשם שמקריב את נפש הבהמה על המזבח כן ראוי לו להקריב את נפשו על קדושת שמו.

ענין זה רמז נכדו בעל **'השפת אמת'** בכתוב (שם פסוק ב) **'כי יקריב מכם'**, שעיקר ההקרה צריכה להיות מאת האדם עצמו שהיה משועבד כולו תחת רצון הבורא.

ומפני כן לא היו קרבים ביום השבת קרבנות יחיד על גבי המזבח בבית המקדש, כי בשבת אין שיכת בחינת המעשה, כיון שנאסרו בה כל המלאכות, ולכן רצון האדם בלבד להיות מוסר נפשו להשם יתברך הוא הקרבן.

ההוסיף **'השפת אמת'** עוד לבאר (אמור תרמ"א), שעצם ביטול המלאכה בשב ואל תעשה' הרי זה מסירות נפש על קדושת שמו יתברך.

כיון שכשם שלחולל השם אין שיעור, ואף הפוגם בדבר דק ביותר שאינו ראוי יש בזה משום חילול שמו יתברך, שכן אמרו חכמינו ז"ל **במסכת יומא (פז)** שהנהגת האדם נמדדת לפי מדרגתו בתורה ובמצוות, וכפי שגדול יותר כן יש לו להיות זהיר יותר בשלמות מעשיו. כך המקדש את השם ושומר מצוותיו, ולו בדבר דק, מקדש את השם.

ואם אמרו חכמינו שעונשו של המחלל שם שמים כסתר שנפרעים ממנו בגלוי, מדה טובה מרובה שהשומר עצמו מלחלל את השם זוכה שיתגלה על ידו כבוד שמים בעולם.

וגילה **'השפת אמת'** שכפי שזוהר אדם במעשיו בימות החול שלא יהיה נגרם על ידם חלול שמו יתברך, כך זוכה הוא שיתקיים על ידו הכתוב **'ומקדשתי בתוך בני ישראל'** בבוא יום השבת. והרי זוהי תכלית השבת, להכיר ולגלות כבודו יתברך כמאמר הכתוב **'לדעת כי אני ה' מקדשכם'**.

ובכל שבת ושבת כששבות אדם ממעשיו ובטל ממלאכה מתוך מסירות נפשו ורצונו עבור מצות הבורא, מתקדש שמו יתברך בכל העולמות, שהרי זו משמעותו הפשוטה של קידוש השם, על ידי מסירות נפש על קדושת שמו, כמאמר חכמינו ז"ל (ספרא ד ת) **'מסור את עצמך וקדש שמי'**.

מסופר שפעם אחת בא יהודי אמיד לפני הרב הקדוש **רבי חיים אלעזר ממונקאטש ז"ע** בעל **'מנחת אלעזר'** לבקש עצתו וברכתו, וכמנהג הבאים לחלות פני צדיק הגיח סכום כסף גדול לפדיון נפש. שאלו הרבי: **"יהודי יקר, השומר הנך את השבת?"**

היהודי השיב בשלילה, והרבי הודיעו כי לא יקבל מידי את דמי הפדיון. לאחר שיצא, הרהיב עוז אחד מן החסידים לשאול מדוע ויתר הרבי על סכום גדול שכזה שבודאי יכול היה להיטיב עמו.

המתיק לו הרבי בצוף אמרתו פשר דבר ואמר:

"מנהג הסוחרים יראי השמים הוא לסגור מנחתם בעוד היום גדול לכבודה של השבת ולא לשוב לעסקיהם עד יום ראשון, ובכך עולה להם הדבר כאילו הביאו קרבן להקריבו על גבי המזבח, שהרי את נפשם הם מוסרים ובטלים מכל מלאכה ביום השבת."

אמנם אנו, התלמידי חכמים ורבני הערים, בלאו הכי אין אנו עוסקים במלאכה ועבודה בימות החול, וממילא אין אנו צריכים להשקיע מאמץ כדי לשבות ביום השבת ממלאכה, ואם כן איזה קרבן נביא לפני הבורא?

אופן אחד יש שעל ידו יכולים אנו להקריב את נפשנו ומאודנו עבור יום השבת. בכך שלא נקבל פדיונות ונדבות מאנשים מחללי שבתות, וההפסד הממוני יעלה לנו כמסירות נפש הנחשבת כקרבן".

סודות בלא פסולה

התפילה, עבודה שבלב היא. על כך אמרה תורה 'ולעבדו בכל לבבכם' (דברים יא ג), ודרשו חכמינו זכרונם לברכה (תענית ב.) כי הדברים מכונים לעבודת התפילה שהיא בלב. נמצא שאם אין אדם מכוון לבו בשעת תפילה והוא מוציא הדברים בפיו וליבו בל עמו - אין תפלתו מתקבלת! תפילה זו אבדה חשיבותה ואין בה כח לפעול פעולות לטובה, שהרי העיקר חסר!

חובה מוטלת על האדם שלא לעשות תפילות קבע אלא רחמים ותחנונים לפני המקום, אשר על כן, עליו לסדר את התפילה במתינות לאמרה מילה במילה כשהוא מתבונן בפירוש המלים אותן הוא מוציא מפיו.

דא עקא, המפריע הגדול לכונת הלב הוא מחשבות שאינן ראויות העולות לפתע בדעתו של האדם ומבלבלות אותו מן הכונה הטהורה. לפיכך מוטל על המתפלל לשים אל לבו בכל עת אשר עולה בלבו מחשבה זרה בעת התפילה, שלא יאריך להרהר בה אלא ידחנה מיד מדעתו.

ענין זה דרש הגאון הקדוש רבי יעקב אביחצירא ז"ע בספרו 'פתוחי חותם', על הפסוק (ויקרא ב ז) 'ואם מנחת מרחשת קרבנך סלת בשמן תעשה'.

המלה 'מרחשת' רומזת לתפילה אותה מרחש האדם בשפתיו, והיא אף עולה בגימטריא 'תפלות אל', ובא הכתוב להורותנו כי על התפלה להיות כסלת, בלא מחשבה זרה.

רמז נוסף יש באותיות המרכיבות את המלה 'לב' כפי שהן נכתבות במלואן - ה"ה, ל"מ"ד, ב"ת, עולות בגימטריה כמנין 'סולת', כי על הלב להיות דומה לסלת שהיא החלק הנבחר שבקמח, המבורר והמנופה היטב, כך על הלב להיות נקי וזך מכל סיג ולכלוך. ובאופן זה תפילות תעשה פרי ותעלה עד לכסא הכבוד.

רמז מקרבן העומר, הביא הרב הקדוש רבי משה אליקים בריעה מקוזניץ ז"ע בספרו 'דעת משה' (פר' אמור), לחשיבות התפילה ללא מחשבות זרות.

העומר, פרש הרבי מקוזניץ, יתפרש בלשון 'אומר', והוא דבורי האדם בתורה ותפלה.

וכל דיבור ודיבור של האדם צריך להיות שלם בכונה ובלא שתתערב בה מחשבה זעירה, וכאשר מתפלל האדם כראוי הרי הוא כמניף את העומר לפני ה'.

זהו מה שאמרנו בזהר הקדוש (ח"ג קפח): כי 'תנופה' היא מלשון 'תנו פה'. כלומר, בעת שיהודי נתן את פיו להלל ולשבח לפני ה' יתברך, העיקר הוא שישתדל להוליך ולהביא את הדיבורים הקדושים לשמי מרום.

זהו מה שפירש רש"י הקדוש (ויקרא כג יא) על פי חז"ל, כיצד היא התנופה - מוליך ומביא מעלה ומריד, כדי לעצור רוחות רעות וטללים רעים.

כי בשעת התפילה צריך לעצור רוחות רעות, הרמוזות למחשבות רעות ורצונות שאינם טובים. וכמו שנאמר (תהלים נא יב) 'ורוח נכון חדש בקרבך', כאשר המלה 'רוח' היא מלשון רצון.

כי בעת התפילה צריך שיהיה עיקר רצונו וכונתו המלאה של האדם אל ה' יתברך לברוך. על ידי כך הוא זוכה שתפילתו תעלה למרומים ותשפיע עליו שפע ברכה והצלחה מלמעלה.

נמצאנו למדים, כי כמו הנפת העומר, בה מרומזת העלאת הדיבור בתורה ובתפילה כלפי מעלה, כך צריכה להיות הנפת האומר - על האדם להעלות את תפלתו בטהרה כדי שתהיה לפני ה' באמת. ועל ידי עצירת המחשבות והרצונות הזרים, תמשיך התפילה שפע וברכה על האדם ולא תתערב בדברים חיצוניים.

תפילה

פנינים וערגליות בעניני עבודה שבלב זו תפילה

הטלית הישנה של ה"י

הקפידו צדיקי הדורות למאוד שתהא תפילתם טהורה ברה ונקיה מכל מחשבה זרה, כפי העולה מהמעשים אשר לפנינו.

צרה גדולה התרששה ובאה על אחד העשירים המופלגים שהתגורר בעיר לבוב הגדולה. אותו עשיר, היה איש רב פעלים ונכבד בעירו וחיייו התנהלו על מי מנוחות, עד שביום מן הימים קצצה עליו רוגזה של בתו הנערה שיצאה מדעתה והשתטתה באופן חמור.

פתאום, ללא כל הודעה מוקדמת, החלה הנערה המשכלת והנבונה, טובת הלב ונעימת ההליכות, לצעוק ולצווח, להשתולל בפראות ולשבר כלים בחמתה.

ההורים ההמומים לא ידעו את נפשם. הם מיהרו לקחתה לרופאים מומחים ולפרופסורים גדולים, והללו בדקוה שוב ושוב אולם לא מצאו כל דרך לרפא אותה. עם חלוף הימים הבינו ההורים כי אין זה מקרה רגיל של מחלת שגעון אלא שרוח רעה, דיבוק של נשמה תועה, נכנסה והשתכנה בתוך גופה. הדיבוק מצא מנוח לנפשו בתוך הנערה האומללה, והוא מסרב לצאת משם.

באותה עת, כיהן בקודש ברבנות לבוב, הגאון רבנו דוד הלוי סג"ל הנודע בשערים של ספרו 'טורי זהב', מנושאי כלי השלחן ערוך ומנחילי התורה בישראל לדורות עולם.

כשהבין העשיר, שאין מדובר במחלה גופנית, כזו שנתנה רשות לרופאים לרפא, שם פעמיו לבית רבנו ה"י.

עם כניסתו לחדר, פרץ בבכי מר ודקות ארוכות חלפו עד שנגע מבכיו, והחל לתאר את סבלו וסבל בני משפחתו ממצבה הנורא של בתו הנערה שנכנס בה דיבוק ועיניהם ראות וכלות.

הביט ה"י בעשיר ונענה לו, כי אמנם הוא מרחם עליו נאד והוא משתתף בצערו הקשה, אך מה יעשה וידו אינה משגת בעניינים שכאלה ואין לו ידיעה כיצד ניתן להוציא את הדיבוק. אילו היה בכוחו לפעול פעולות כדי להחזיר את הנערה החולנית לבריאותה ולשפיותה, בודאי שהיה עושה זאת, אך מעולם לא התנסה בכגון אלה, וצר לו כי עליו להשיב את פניו ריקם.

משיא העשיר כי ה"י מסרב להתעסק בענין זה, עלה בדעתו רעיון. הוא פנה אליו ואמר, כי מבקש הוא ממנו בקשה אחרת, שיואל להתארח בביתו ולכבדו בביקור נימוסין.

ההגיון שעמד מאחורי הבקשה היה, שיש בכח התורה והצדיקים לפעול ישועות ולהשפיע שפע ברכה בעצם ביקורם בבית, ובודאי כח רב טמון בראיתם, אם בעצם הבטתם על החולים ואם בכך שהחולים מביטים על מאור פניהם, ושמא בכך תמשך להם ישועה.

לבקשה זו לא רצו רבנו בעל ה'טורי זהב' כל סיבה לסרב, והוא אמר לעשיר כי הוא מוכן ומוזמן לבוא לבקר בביתו תכף ומיד. שמח העשיר מאוד ובקשו לעלות למרכתו המפוארת העומדת בחוץ, ולנסוע יחד עמו לביתו שבמרכז העיר.

כשהגיע העשיר, מלווה באורחו החשוב אל הבית, עמדה שם הנערה החולנית.

למרבה הפלא, תכף עם כניסתו של רבנו ה"י, טובבה הנערה את פניה לכיוון אחר, והכריזה בקול גבוה: "ברוך הבא, רבנו!"

שאלה ה"י: "מדוע הסבת את פניך לאחור תכף בכניסתי לבית, ומדוע, מצד שני,

קראת לי בתואר 'רבנו' וקידמת אותי בברכת 'ברוך הבא'?"

נענתה הנערה ואמרה: "ידע מעלתו כי בעולמות העליונים קוראים לכם בשם: 'מורנו' ורבנו הגאון רבי דוד, בעל טורי זהב'. ודוקא מפני גודל חכמתכם וצדקתכם, נאלצתי להסתובב לצד השני, שכן הרשעים אינם יכולים להביט בפני הצדיקים."

שמע בעל ה'טורי-זהב' את דברי הנערה ואמר לה: "אם אכן נכון הדבר שיש לי מעמד וחשיבות בשמים ממעל, הריני גוזר בכה התורה ובכח החידוש שחידשתי היום בדברי ה"טורי, שתירצתי דבריו באמת ובושר, שנערה זו תזכה תכף ומיד לרפואה שלימה, והדיבוק הנמצא בתוכה יעוצנה על אחר ויצא מאצבע קטנה של רגלה, באופן שלא יזיקנה ולא יזיק לאחריים!"

אך סיים ה"י את דבריו, ומאצבעה של הנערה נשמע קול חבטה. לפתע פתאום הנערה החלה מדברת בקולה הרגיל וחודלה משגעונותיה לחלוטין!

בהתרגשותו הגדולה ביקש העשיר להעניק לרבנו ה"י מתנה נאותה על הסג והפלא שחולל למעלה מדרך הטבע, כלי כסף וכלי זהב יקרים מאד, אך ה"י מאן לקחת את המתנות והדורות שהציע לו העשיר.

פנה אליו העשיר בהצעה מקורית ואמר לו: "אם אין רצונו של רבנו לקבל ממני כסף וזהב, דברים גשמיים, בודאי לא יסרב לקבל מאיתי טלית צמר מוציאת, חדשה והמודרת ביותר." באותה שעה שביקר העשיר באכסניית ה"י,

הבחין שטליתו ישנה מאד, בליה ודהויה, וסבר העשיר כי מתנה כזאת שיש בה הידור מצוה ונוי תורה ותפילה, בודאי ישמח ה"י לקבל.

אמנם ה"י עמד על שלו ומאן לקבל את הטלית, וכראותו את אכזבת העשיר נענה ואמר לו: "אגלה לך את סיבת הדבר שאני ממאן לקחת ממך את הטלית: אין זה בגללך חלילה, אלא בגלל שאין רצוני בטלית חדשה כלל, שכן טלית ישנה זו יכולה להעיד עלי בבית דין של מעלה, שמעולם לא חשבתי מחשבות זרות בשעת תפילתי!"

חבל לי להפסיד טלית שיש בכחה להעיד כזאת ולהחליפה בטלית אחרת, אפלו תהא חדשה ומחודרת."

מובן, שאנו הקטנים איננו מתימרים להגיע לאפס קצה של מדרגת רבנו ה"י, אך מוטל עלינו לכל הפחות לאחוז בשפולי גלימתו, וכל אדם לפי דרגתו הוא, עליו לעשות כל שבכחו כדי להשתפר יותר בכונת התפילה בהטרת הלב, שכן דבר זה, הוי אומר העבודה והשיפור העצמי, ביד כל אדם הוא!

ואין ספק כי המתמיד בעבודה זו, יתעלה עוד ועוד עד שיגיע לבסוף לדרגות נעלות ביותר! עצה לדבר, שנמעה מפי הרב הקדוש רבי שלמה מבאבוב ז"ע.

תפילתו של הרבי מבאבוב היתה מסכת בפני עצמה. הוא היה שופך את נפשו בפועל ממש לפני האלקים, וסוחף עימו בהתלהבות את כל הציבור המסתופף בצלו.

פעם שאל אותו אחד שראה עצמו כאיש תרבותי המתנהג לפי רוח הזמן, מדוע נוהג הוא להרים קולו בתפילה, הלא הקדוש ברוך הוא ישמע גם כשיפנה אליו בלחישות? השיבו רבי שלמה'לי: "ישראל קדושים אינם מגביהין קול בתפלה כדי שישמעו אותה למעלה, עיקר הצעקה היא צורך שלנו כדי לטהר ולזכך מחשבות הלב בזמן התפילה."

לכל מחסורו, ועומד עליו לספק לו את כל הצטרותיו.

באחד הימים, סיפר בנו רבי מרדכי, דפק בדלת ביתנו אדם שהציג את עצמו כמגיד מישרים של עיירה פלוגנית. לא היה קשה במיוחד להבין שמדובר בשקר מוחלט. חזונו המשונה של האיש והליכותיו הבלתי מנומסות, הצביעו על אישיותו המעורערת ועל כך כי יש להתייחס אליו בחשדנות.

ברם, אבי הקדוש עשה את עצמו כאינו מבחין במאומה, הוא שירת אותו ככל אורח והגיש לפניו כל מיני מטעמים. ברם המגיד המדומה החמיץ את פניו, ולא חזל מלהתלונן. בכל עת העלה דרישות נוספות, שהטריחו את אבי ואמי עד למאוד, אך אבי קבל הכל באהבה, והשתדל מאד למלא את רצונו.

כך חלפו כמה ימים בהם הסתובב כל הבית סביב האורח המיסנה ודרישותיו הבלתי פוסקות. והנה הגיע יום השבת קודש, זמן קצר טרם יצא אבי לתפילה, ניגש אליו האורח וביקש ממנו שישאיל לו את חלוק המשי שלו. היתה זו דרישה בלתי מקובלת לחלוטין, ברם גם לזאת לא סירב אבי, הוא הביא לו אותה בשמחה כמפקיר עצמו וכל אשר לו עבור טובת האורח.

לאחר השבת דרש האורח שיסובב עימו בבתיים בכדי לאסוף עבורו כסף, אבי ניאוח לבן בחפץ לב, תוך שהוא מקדיש שעות רבות מזמנו עבור משאלותיו של האורח. הוסיף רבי מרדכי וסיפר: אם חשבתם שהאורח הכיר טובה לאבי על כל מה שעשה למענו, טעות היא בידיכם, הוא עזב את הבית תוך גניבת חפצים יקרים מבית אבי, גניבה שהייתה יכולה להימנע לו רצה אבי בכך.

ומעשה שהיה כך היה:

בחצות הלילה השכל בני הבית ישנו את שנתם ואבי הרבי כדרכו ישב וערך תיקון חצות, קלטו אזני רחשים מזוהים הבוקעים מחדרו של האורח. פסעתי בדומיה אל חדרו והצצתי לראות את המתרחש שם. במבט לחרך הצר רואה אני לתדהמתי כי במרכו החדר ישנו שק גדול והאורח משליך לתוכו בערבוביה מכל הארץ לידו.

למראה המחזה המביש פקאתי על מקומי לכמה שניות, ברם עד מהרה התעשתתי, נכנסתי בשקט אל חדר אבי וסיפתי לו כל מה שראו עיני. 'אבא! לחשתי 'בוא ועכב בריחתו עד שישבי לנו כל חפצינו'.

אבי נעץ בי מבט תמוה, משל אמרתי כעת דבר מופרך לחלוטין ואמר:

'מה זאת עלה בדעתך בני לחשוב שאני אעכב אותו מלצאת, הרי הוא לוקח רק את שלו, ולא את שלנו!'

הייתי משוכנע שאבי פשוט לא הבין את אשר אמרתי לו, לכן שבת ואמרתי: לא אבא! את שלנו הוא לוקח, כל מה שבהישג ידו נמצא בתוך השק!

נתן בי אבי את עיני הטובות ואמר: 'כל מה שלקח רק משלו לקח, שכן משעה שהבחנתי כי חשקה נפשו בדברים, הענקתי לו אותם כדי שחס וחלילה לא יעבור על מצות 'לא תחמד', ועתה בני, המשך אבי ואמר, 'ל לישון ועשה עצמך כאלו לא ראית דבר, כדי שלא לבייש חס וחלילה את האורח'.

יותר מקבלת פני השכינה

הרבה חפצים להכניס לביתם איש רם מעלה, תלמיד חכם ונשוא פנים, אלא שיש לדעת כי עיקר המצוה היא דייקא באנשים

פשוטים נעדרי חשיבות ופחותי מעלה, כך מקיים האדם את המצווה לשמה, ללא כל ריווח והנאה נוספת.

וכה סיפר הרה"ק 'האהבת שלום' מקאסוב זיע"א:

באחת מנסיעותיו של הרה"ק רבי נפתלי צבי מראפשיץ זיע"א לרבו החוזה מלובלין גדולה, וחפץ לטעום דבר מה, על כן עצר על יד אכסניה שעמדה על אם הדרך והייתה בבעלות יהודי. מעות לא היה לרבי נפתלי לשלם, ברם סבור היה שיחוסו עליו ויתנו לו דבר מאכל כלשהוא להחיות את נפשו, אלא שבעל האכסניה שלא זיהה מיהו ההלך העני העומד מולו, סירב בכל תוקף להביא לרבי נפתלי ולו דבר מאכל קטן.

'אם לא תשלם לא תקבל מאומה', חרץ בפסקנות!

רבי נפתלי נאלץ לעזוב את האכסניה מבלי שטעם מאומה. חלש רעב ומעונה, המשיך בנסיעה עד שהגיע ללובלין.

לאחר כמה ימים יצא החוזה מלובלין לדרך הוא צירף אליו לנסיעתו את תלמידו החביב רבי נפתלי. לאחר כמה שעות נסיעה נעצרה העגלה ליד אותה אכסניה אותה עזב רבי נפתלי לפני כמה ימים רעב ותשוש.

הפעם, חרד בעל הבית לכבוד הרבי, הוא הכניסו בשמחה פנימה, ונכנס אל המטבח להכין סעודה בעבור הרבי ובני לווייתו, תוך דקות ספורות הופיע בפתח ובידו מגש עמוס לעייפה במיני מאכל ומשקה.

ברגע זה קם רבי נפתלי ממקומו ודחף את בעל הבית מאחוריו. המגש צנח על הרצפה יחד עם כל התכולה שבקרבו.

מאי האי? שאל החוזה את רבי נפתלי.

נענה רבי נפתלי בדרך חידוד ואמר: הכל מפליגים בשבח הכנסת האורחים של אברהם אבינו, ולכאורה הלא אצל לוט כתוב שטרך יותר מאברהם, שנאמר 'ומצות אפה ויאכלו' ואילו אצל אברהם לא נאמר שאפה בעצמו לחם? אלא אברהם אבינו הכניס אורחים אף שחשב שהם ערביים, ולוט הכניס מלאכים, מלאכים כל אחד רוצה להכניס. כשבאתי מקודם לאכסנייה זאת לא נתנו לי כלום לאכול, אבל כשהגיע הרבי הכין סעודה גדולה.

על פי סיפור זה ביאר ה'אהבת שלום' זיע"א: 'גדולה הכנסת אורחים', גדולה המצוה להכניס אורחים פשוטים אפלו 'יותר מקבלת פני השכינה', מלהכניס אורחים תלמידי חכמים.

הנהגה זו לקרב כל יהודי באשר הוא תוך התעלמות ממראהו החיצוני היתה אחת מתכונותיו הבולטות של הרה"ק 'האהבת ישראל' מיוניץ זיע"א. לא היה גבול לאהבת ישראל שנבעה בקרבו. כל יהודי באשר הוא זכה ממנו לייחס מיוחד משל היה אחד מידידיו הקרובים. לא היה לו כל הבדל בין יהודי נכבד לאיש מוכה שחין וגורל, את כולם היה מכבד מוקיר ומעריך.

באחת הפעמים בהם נסע הרבי ברכבת, ירד הרבי בתחנה שעל יד העיר חוסט. רבים מאנשי העיר הגיעו לקבל את פניו, ביניהם היה יהודי שגופו היה מלא בפצעני שחין וחתברורות, ובגדיו היו בלויים וקרועים. די היה בצעם מראהו בכדי לרצות להתרחק מ'ד' אמותיו.

לא כן הרבי, הוא לא הביט אל חיצוניותו של יהודי, כי אם אל פנימיותו הבוהקת היא נשמתו המאירה. כאשר הגיע לפניו

אדם זה לקבל שלום, חיבקו ונשקו מתוך אהבה ורעות, והאריך עימו בדברים מתוך קרבה ולבביות. מראהו של הרבי מתרועע עם אותו יהודי, ללא שמץ של דחייה ואי נעימות גרם לרבים מהנוכחים לדמוע מהתרגשות.

כך גם אירע עם מנקה הארובות של העיר ווישווא, שהגיע לקבל את פני הרבי בבואו אל העיר, כאשר הוא לבוש בבגדיו המפוחמים והמלוכלכים עד לאימה. הדבר כלל לא עניין את הרבי שחיבקו ונשקו לעיני כולם באהבה רבה.

מעשה מפעים במיוחד אירע כאשר שהה הרבי בעיר סטאניסלאב לתחנת ביניים קצארה באמצע נסיעה ארוכה. המונים נדחקו בכדי לזכות להושיט יד לרבי, אלא שאז החל להידחף ביניהם אחד מיהודי העיר אשר חלה בעבר במחלה קשה והגיע עד שערי מוות. לבסוף הוא ניצול הימנה בניסים, אלא שהיא הותירה רושם נורא בפניו שהתעוותו ללא הכר בצורה מפחידה. בני אדם היו מתבדלים ממנו, לא מרוע לב חלילה, כי אם מתוך רגש אינסטינקטיבי של מיאוס ודחייה. כך היה האיש מנודה מתוך הקהלה.

הדבר הכאיב עד מאוד לאותו יהודי, אלא שלא היתה לו כל אפשרות לשנות את מצבו העגום.

האנשים החלו להישמט מהמקום בזה אחר זה, איש לא חפץ להתקרב לאדם זה, ועל אחת כמה וכמה שלא להתחכך בו. כך מצא את עצמו לפתע אדם זה עומד בודד מול הרבי, כחוחשת עלבון חזרת חונקת את גרונו, הוא לא יכול היה להתאפק, כל הצער שהיה עצור בליבו התפרץ החוצה בקול בכי סוער.

ליבו של ה'אהבת ישראל' המה רגשות אהבה לאותו יהודי אומלל, הוא קרב אליו וחיבקו ונישקו, ודיבר על ליבו דברי פיוס וניחומים עד שהתעודד והתחזק ופניו לא היו לו עוד.

אף כאשר היה מדובר ביהודי שחלה במחלה מדבקת, היה הרבי משליך את נפשו מנגד ובלבד להעניק קורטוב של שמחה וחיוק ליהודי אומלל. ומעשה שהיה כך היה: בעת מגוריו במרמרוש ביקר הרבי בביתו של יהודי חולה טיפוס, שהיא כידוע מחלה מסוכנת ומדבקת עד מאוד, ולא נחה דעתו עד שחיבק את החולה משל מדובר באדם בריא.

לשאלת רבה של העיר יאסי, מה עם 'ונשמרתם מאד לנפשתיכם', ענהו ה'אהבת ישראל': 'הלא על ידי כך נהנה החולה וקיבל קצת חיות, אם כן הארכתי בזה את ימיו'.

אכן דייקא אותם יהודים שהכל מתרחקים מהם, זכו ליחס מועדף מהרבי, שהעדיף אותם על פני כולם, והיה היחיד שלא חש רגשות דחייה מאותם נפשות אומללות. בכך הלך הרבי בדרכיו של הקדוש ברוך הוא אשר משרה את שכינתו בקרב אותם אומללים ונכאי רוח.

מן המפורסמות אשר אינן צריכות ראייה היא חביבות מצות הצדקה בעיני הרה"ק רבי יואל מסאטמאר זיע"א. סכומי עתק היו יוצאים מביתו לטובת עניים וזקוקים שונים, ואף בקרב חסידיו היה מעורר רבות על מצות הצדקה. בצדקת פזרונו טבע הרבי מושגים חדשים בנתינת צדקה, כל זאת מתוך אהבת ישראל עזה שפיעמה בקרבו לצד קנאותו הנודעת לדבר ה'. סיפר רבי עזריאל גליק ז"ל ממשמשי הרבי:

יהודי בלתי מוכר גולל לפני הרבי בקול בוכים את מסכת צרותיו וייסוריו. אשתו חולנית, כמה מילדיו אינם בקו הבריאות, ואילו הוא עצמו אין לו מעות אף לצרכי היום, לא כל שכן לצרכי רפואותיהם העולים לכדי הון רב. כך המשך האיש להפליג בסיפורי קושי ומחסור, האופפים אותו בכל עת.

סיפורו המוזעזע של האיש נגע לליבו הרחום של הרבי. הוא דמע יחד עם היהודי והשתתף עימו בכל מאווד. לבסוף אסף שטרות כסף שעמדו על שולחנו אשר הצטרבו לכדי סכום נכבד ביותר ותקע אותם בידו של היהודי הנרגש שמלמל כמה מילות תודה, נשא את רגליו והסתלק מהמקום.

בחדר החיצון ישב הגבאי הנודע של הרבי, ר' יוסל אכסני ז"ל, הוא הבחין בסכום הנכבד שבידו של האיש, ונחרד. הלא הוא ידוע כאדם מפוקפק, המפורסם כמי שהאמת אינה עומדת בראש מעיינותיו. ברנש זה עשה לו למקצוע להתפרנס מן הצדקה תוך הפרחת נתונים חזבים שאין ביניהם ובין האמת ולו מאומה. והנה הפעם ברוב חוצפתו ניצל את טוב ליבו של הרבי והצליח להוציא מידיו סכום כסף גדול שזכה.

הוא ניסה לדלוק אחריו, אלא שאז הבחין בו הלה, הרים את רגליו ונס מהמקום במהירות.

צר היה לגבאי המסור על כספו של הרבי שירד לטמיון, הוא לא יכול היה לעצור בנפשו, נכנס אל חדרו של הרבי וקבל לפניו 'מדוע היה הרבי צריך לתת לו סכום כסף כה גדול?'

'מה אתה שח' קטע אותו הרבי, 'וכי ידוע לך עם מה היהודי הזה מתמודד, אשתו חולנית, ביתו ברוך ילדים, ואין לו כסף לרפואתם, איככה יכולתי להתעלם ממנו? עתה היה תורו של רבי יוסל להציג בפני הרבי את האמת המרה:

'רבי, האדם הזה נוכל ורמאי, סיפוריו מצויצים מהאצבע ורובם ככולם אפילו משל לא היו, אשתו אינה חולנית, יש לו מספר קטן של ילדים וכולם בריאים ושלמים'.

תגובתו של הרבי למשמע הדברים היתה בלתי צפויה, במקום שיכעס על הנוכל שניצל את טוב ליבו, תיבן התפשטה על פניו הגבת קורת רוח, תוך שהוא אומר: ברוך ה'! החייתני! בשורה טובה בישרנתי, רעייתו וילדיו בריאים, אה! ברוך ה'!

'אם כך' אמר ר' יוסל 'אלך אליו ואוציא ממנו את הכסף בחזרה'. הגיב לו הרבי זיע"א בנחרצות: 'חלילה וחס! אל תעז לקחת ממנו אפילו פרוטה אחת! - אם יהודי צריך להגיע למצב שיספר שקרים ובדותות כדי לקבל צדקה, אות הוא שהוא אכן נצרך גדול ומצבו הכריחו לזה, ואכן הוא צריך את הסכום הגדול שקבל.

רעיון נוקב אודות אהבת כל יהודי וראיית הטוב אשר בקרבו, כתב הרה"ק ה'מאור עיניים' זיע"א (חקת ד"ה זאת) בשם הבעל שם טוב זיע"א:

מי שהוא צדיק גמור וכל כולו טוב גמור, הוא רואה טוב על כל יהודי, מי שרואה רע בחברו אין זאת אלא שבו עצמו יש רע ועל כן הוא רואה זאת בחברו. הדבר משול למראה, אם פני המסתכל נקיות, יראה במראה פנים נקיות, ואם פניו מלוכלכות יראה גם הוא במראה דמות מלוכלכת.

